

اخلاق پزشکی

نویسنده مسئول:

محققه ابراهیمی

9

نویسندگان همکار:

سید ضیاء الدین تابعی

حسین محمودیان

امید آسمانی

انتشارات دانشگاه علوم پزشکی شیراز

سرشناسه	ابراهیمی، صدیقه، ۱۳۴۲ -
عنوان و نام پدیدآور	اخلاق پزشکی/ نویسنده مسئول صدیقه ابراهیمی، نویسندگان همکار سیدضیاءالدین تابعی، حسین محمودیان، امید آسمانی.
مشخصات نشر	شیراز: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شیراز، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۱۲۸ص: جدول.
فروست	دانشگاه علوم پزشکی شیراز، ۱۸۴. مجموعه کتاب راه.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۳۹۱-۶۵-۶
وضعیت فهرست نویسی	قیفا
یادداشت	ص.ع. به انگلیسی: Sedigheh Ebrahimi, and contributors Seyed Ziaadin Tabei, Hossein Mahmoodian, Omid Asemani. Medical Ethics
یادداشت	کتابنامه.
یادداشت	نمایه.
موضوع	اخلاق پزشکی
موضوع	Medical ethics
موضوع	اخلاق - معنای حقوقی و قوانین (فقه)
موضوع	Patients--*Legal status, Laws, etc. (Islamic law)
موضوع	اشتباهای پزشکی
موضوع	Medical errors
موضوع	پزشکی (فقه)
موضوع	Medical laws and legislation (Islamic law)
شناسه افزوده	تابعی، سیدضیاءالدین، ۱۳۲۲ -
شناسه افزوده	محمودیان، حسین، ۱۳۴۵ -
شناسه افزوده	آسمانی، امید، ۱۳۶۲ -
شناسه افزوده	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شیراز
رده بندی کنگره	۱۳۹۶ الف ۲ الف ۲ الف ۲ R
رده بندی دیویی	۱۷۴/۲
شماره کتابشناسی ملی	۴۶۶۰۱۲۱

اخلاق پزشکی

نویسنده مسئول: دکتر سیدضیاءالدین تابعی

و نویسندگان همکار: دکتر سیدضیاءالدین تابعی، حسین محمودیان، دکتر امید آسمانی و پرواستاران ادبی: دکتر منیژه عبدالهی، محمدرضا الیاسی

ناشر: انتشارات دانشگاه علوم پزشکی شیراز

امور اجرایی نشر: ساراهاشمی - فاطمه علیشاهیان - فرخنده باقرزاده

صفحه آرای: اطلس دهقان

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپ دنیا شیراز

چاپ اول: ۱۳۹۶ شمارگان: ۱۰۰۰ قیمت: ۱۱۲۵۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۹۱-۶۵-۶ ISBN: 978-600-6391-65-6

کلیه حقوق مادی و معنوی اثر متعلق به ناشر است و هر گونه تکثیر، بازنویسی، خلاصه برداری یا برداشت به هر نحوی بدون اجازه کتبی از ناشر مجاز نبوده و متخیر به پیگرد قانونی می باشد.

آدرس: شیراز - بلوار کریمخان زند - ساختمان مرکزی دانشگاه علوم پزشکی شیراز - طبقه هفتم - اداره انتشارات دانشگاه

تلفن و دورنگار: ۰۷۱-۲۲۳۵۱۸۶۵

تلفن: ۰۷۱-۲۲۱۲۲۴۴۳

آدرس اینترنتی: <http://Nashr.sums.ac.ir>

پست الکترونیک: Nashr@sums.ac.ir

دیباچه

اهمیت اخلاق در تولید علم و فن آوری، استفاده‌ی بهینه از علم و فن آوری در سعادت و رفاه انسان

سید ضیاءالدین تابعی^۱

پیشرفت علوم طبیعی، بشره‌مند را به‌خاطر از خرافات و تاریکی‌های قرون وسطایی نجات بخشید و توانست عصر صنعتی را ایجاد کند. علم توانست بشر را بر سرمایه‌های خدادادی در دل طبیعت و منابع ثروت زیرزمینی و دریایی حکم و سلط گرداند و آسمان‌ها را جولانگاه او قرار دهد؛ اما در مسیر پیشرفت چنین علمی بعد از آن بر عقل به‌خصوص عقل ابزاری برای دستیابی انسان به رفاه و سعادت از طریق مهار طبیعت به وسیله‌ی علم و فن آوری تأکید و اصرار شد و هویت اصیل معنوی فراموش گردید یا به عبارت دیگر در مسیر آفاقی به‌طور کلی جای سیر انفسی را گرفت. از یک‌سو آدمی از پیگیری اهداف بزرگ مادی و حرکت در مسیر کمال انسانی بازماند و از سوی دیگر استعدادهای عالی او که آفریدگار جهان برای تعالی وی در وجودش به ودیعه نهاده بود به ورطه‌ی خواسته‌های ذلت‌بار حیوانی سوق داده شد. پیشرفت‌هایی که بنا به نظر عقل مداران ابزاری چشم‌گیر بود؛ ولی از نظر اهل دل متأسفانه سقوط انسانیت را رقم زد و وضعیتی ایجاد گردید که انسان پایان قرن بیستم (که از مدرنیته طرفی نبسته بود) وارد دوران پست‌مدرن گردد تا شاید راه برون‌رفتی پیدا نماید؛ البته باید پذیرفت که قسمتی از پیشرفت‌های علوم تجربی؛ مانند اثبات ارتباط جسم و روان و هیجان و همچنین تأثیر هیجان بر سلامت فکری انسان به تدریج راه متقاعد کردن اندیشمندان بر تأثیر تعادل هیجانی برای سلامت جسم و فکر را فراهم آورده است. این تعادل هیجانی می‌تواند ناآرامی و تزلزل ناشی از فشارهای عصبی

^۱- مدیر گروه اخلاق و فلسفه‌ی سلامت دانشگاه علوم پزشکی شیراز.

را در انسان کاهش دهد و وی را از وابستگی مطلق به ارزش‌های مادی بی‌نیاز کند و همچنین همه‌ی موانع رشد و کمال را از سر راه او بردارد و در نتیجه این احساس به او دست دهد که دارای نیروی شگرف و فوق‌العاده‌ای است؛ به همین جهت از نگرش و بینش وسیعی برخوردار خواهد شد و برای روبرو شدن با مشکلات آمادگی بیشتری پیدا خواهد کرد و سختی‌ها (هر قدر هم گران باشند) در برابر روح شکست‌ناپذیر او دوام نخواهند آورد و عاقبت، سپری خواهند شد (بدون اینکه به تعادل روانیش لطمه‌ای وارد شود و ثبات در راه هدف را از دست دهد)؛ از این رو می‌توان با نگاهی به آرا و افکار گذشتگان و تجربه‌ی چند صدسال اخیر نکات زیر را مورد توجه قرار داد.

انسان در قرن بیستم و یکم به اراده‌ای فردی و جمعی نیاز دارد که بتواند هیجان‌های خود را شناسایی کند و در راه تعادل نمودن آن‌ها گام بردارد؛ به عبارت دیگر بتواند فجوری را که به او الهام می‌شود در پایه‌ی اراده‌ای قوی (تقوا) مهار نماید تا جسم او با هیجانات نامتعادل فرسوده نگردد و از ابتلا به انواع بیماری‌هایی که روزی تصور می‌شد در اثر عوامل خارجی ایجاد می‌شوند، جلوگیری کند و همچنین با برخورداری از آرامش روانی بتواند قله‌های جدید علم و معرفت را کشف نموده و اکوسیستم جهانی را از تخریب حفظ نماید و به این ترتیب، جهنمی را که خود برپا نموده خاموش نماید و زیربنای بهشت دنیا و آخرت خود را فراهم کند.

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

دیباچه	۵
اخلاق و هئانان انسان (سید ضیاءالدین تابعی، صدیقه ابراهیمی)	۱
جایگاه اخلاق در پزشکی امروز	۴
هیجان و اخلاق	۵
مدل‌های اخلاق پزشکی (حسین محمدیان)	۱۱
فضیلت گرایی	۱۳
سود و منفعت گرایی	۱۴
عاطفه گرایی	۱۴
وظیفه گرایی	۱۴
اصول گرایی علوم پزشکی	۱۵
حقوق بیمار (صدیقه ابراهیمی)	۱۷
مقدمه	۱۷
حقوق بیمار	۱۹
منشور حقوق بیمار در ایران	۲۰
منشور حقوق بیمار (مصوب وزارت بهداشت)	۲۴
رازداری (امید آسمانی - صدیقه ابراهیمی)	۲۷
مقدمه	۲۷
منظور از راز و رازداری در حرفه‌ی پزشکی چیست؟	۲۸
دیدگاه کلی مکاتب فلسفی غرب در مورد رازداری	۳۱
اهمیت رازپوشی در اسلام	۳۲

۴۱	 رازداری در قوانین و دستورالعمل‌ها
۴۳	 اخلاق حرفه‌ای (صدیقه ابراهیمی)
۴۳	 مقدمه
۴۴	 دانش حرفه‌ای یا حرفه‌ای گری در پزشکی
۴۵	 رفتارهای منعکس کننده حرفه‌ای گرای
۴۵	 نوع دوستی
۴۵	 تعهد
۴۶	 مراقبت و غم‌خواری
۴۶	 احترام
۴۶	 مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی
۴۶	 وقت‌شناسی
۴۶	 دانش و فضیلت
۴۷	 مدیریت
۴۹	 خطاهای پزشکی (صدیقه ابراهیمی)
۴۹	 مقدمه
۵۰	 تعریف
۵۰	 دیدگاه حقوق
۵۱	 انواع خطاهای پزشکی
۵۱	 خطای اجرایی
۵۱	 خطای برنامه‌ریزی یا اشتباه
۵۲	 خطای آشکار
۵۲	 خطای نهفته
۵۲	 وقایع ناشی از خطا
۵۳	 اپیدمیولوژی خطای پزشکی
۵۴	 دلایل افزایش خطاهای پزشکی
۵۴	 علل بروز خطاهای پزشکی
۵۶	 مرجع رسیدگی به خطاهای پزشکی
۵۷	 نحوه کارشناسی قضایی خطاهای پزشکی
۵۹	 نحوه‌ی بیان اخبار ناگوار به بیماران (صدیقه ابراهیمی)
۵۹	 مقدمه

۶۰	 اصول کلی اخلاق در ارائه‌ی خبر ناگوار
۶۱	 چه کسی باید خبر ناگوار را بدهد؟
۶۱	 چگونگی ارائه‌ی خبر ناگوار
۶۲	 میزان و محتوای ارائه‌ی اطلاعات
۶۲	 مراحل ارائه‌ی خبر ناگوار
۶۶	 واکنش‌های مردم در برابر اخبار ناگوار
۶۹	 مهارت‌های ارتباطی پزشک و بیمار (امید آسمانی)
۶۹	 مقدمه
۷۱	 شکل‌گیری مفهوم ارتباط پزشک - بیمار
۷۳	 ویژگی‌ها و عوامل تأثیرگذار بر ارتباط پزشک - بیمار
۷۴	 مدل‌های ارتباطی پزشک - بیمار
۸۴	 طراحی یک مدل اصلاحی کارآزموده
۸۷	 مقایسه‌ی اجمالی مدل‌های ارتباط پزشک - بیمار
۸۷	 نگاهی به مدل ارتباط پزشک - بیمار در ایران
۸۸	 پیشنهاد یک مدل ارتباط اسلامی در ارتباط پزشک - بیمار
۹۱	 جایگاه مدل ارتباط اسلامی
۹۳	 رضایت آگاهانه (صدیقه ابراهیمی)
۹۳	 مقدمه
۹۴	 اصل اتونومی یا استقلال
۹۴	 تاریخچه‌ی رضایت آگاهانه
۹۶	 تعریف رضایت آگاهانه
۹۶	 اهمیت اخذ رضایت آگاهانه
۹۸	 ارکان رضایت آگاهانه
۹۹	 آشکارسازی یا ارائه‌ی اطلاعات
۱۰۰	 عوامل محدودکننده در آشکارسازی اطلاعات در رضایت آگاهانه
۱۰۱	 داوطلبانه بودن تصمیم‌گیری برای بیمار
۱۰۴	 ظرفیت یا صلاحیت یا اهلیت
۱۰۵	 تعیین صلاحیت
۱۰۶	 انواع رضایت
۱۰۷	 برانت

۱۰۸.....	روش‌های بهبود اخذ رضایت آگاهانه
۱۰۹.....	استثنائات در کسب رضایت آگاهانه
۱۱۰.....	خلاصه
۱۱۱.....	فقه و احکام پزشکی (حسین محمودیان)
۱۱۲.....	۱- برائت
۱۱۳.....	۲- عسر و حرج
۱۱۳.....	۳- لاضرر
۱۱۳.....	۴- مالکیت خداوند
۱۱۵.....	منابع ..
۱۱۵.....	الف) بیع فارسی
۱۱۹.....	ب) منابع انگلیسی
۱۲۵.....	واژه‌یاب